

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

«KELISHILDI»

Oliy va o'rta maxsus ta'lif

Vazirligi

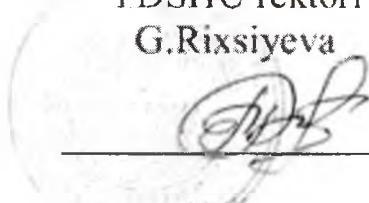

«15 » 07 2021 y.

«TASDIQLAYMAN»

TDSHU rektori

G.Rixsiyeva

«15 » 07 2021 y.

5A120102 Lingvistika: pushtu tili
magistratura mutaxassisligiga kiruvchilar uchun
maxsus (ixtisoslik) fanlaridan
D A S T U R

Toshkent – 2021

Annotatsiya

Dastur 5A120102 - Lingvistika: pushtu tili magistratura mutaxassisligiga kiruvchilar uchun maxsus (ixtisoslik) fanlaridan 5120100 – Filologiya va tillarni o‘qitish (pushtu tili) ta’lim yo‘nalishining 2017-2018 o‘quv yili uchun tasdiqlangan o‘quv rejasidagi fanlar asosida tuzilgan.

T u z u v ch i:

Mannonov A. - TDSHU, filologiya fanlari doktori, professor

Taqrizchilar:

Imomxo’jayev R. - TDSHU, filologiya fanlari doktori, professor

Quronbekov A. - TDSHU, filologiya fanlari doktori, professor

Dastur Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 yil 01 iyuldagি 11-sonli majlisida muxokama qilingan va tasdiqlangan.

Kirish

Mazkur dastur Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti magistraturasining 5A120102 - Lingvistika: pushtu tili mutaxassisligiga kirish imtihonlari uchun tuzilgan va unda 5120100–Filologiya va tillarni o‘qitish (pushtu tili) ta’lim yo‘nalishi o‘quv rejasidagi Pushtu tili va Pushtu tili leksikologiyasi fanlariga tegishli mavzular qamrab olingan.

Universitet magistraturasi mutaxassisliklarining barchasida mutaxassislikka mos fanlar bo‘yicha kirish imtihonlari yozma ish shaklida o’tkaziladi. Yozma ishlar topshiriqlari uch qismdan iborat qilib belgilanadi va 100 ballik baholash mezonlari qo’llanadi:

- 1.Birinchi qism fanning umumnazariy masalalari – 30 ball;
- 2.Ikkinchi qism tegishli mamlakat yoki mintaqaga oid masalalar – 30 ball;
- 3.Uchinchi qism sharq tillaridan tegishli mazmun va hajmdagi matnlarning ona tiliga yozma tarjimasi – 40 ball.

100 ballik baholash mezonlari dastur nihoyasida keltiriladi.

I.Pushtu tili

O‘rganilayotgan tilning grafikasi va uning asoslari. Nutq tovushlari. Nutq organlari va artikulyatsiya bazasi. Pushtu tilining tovush tizimi. Pushtu tilining fonetik xususiyatlari. Pushtu tilida nutq tovushlarining o‘zgarishi. Pushtu tilida bo‘g‘in. Tovush va harf. Urg‘u masalasi.

So‘z va tushuncha. Pushtu tilida so‘z yasalishining asosiy turlari. Hozirgi zamon tilshunosligida “so‘z” tushunchasining ta’rifi. Leksik ma’no va uning turlari. Pushtu tilida leksik ma’noning kengayishi va torayishi. So‘zlarning ma’no munosabatlariga ko‘ra turlari. Sinonimlar. Omonimlar. Antonimlar. Neologizmlar. Pushtu tilining lug‘at tarkibi va o‘zlashma so‘zlar. Frazeologiya.

Pushtu tilida nutqni eng kichik ma’no anglatuvchi birliklari. Pushtu tilida grammatik kategoriya va uning turlari. Grammatik son kategoriyasi. Kelishik kategoriyasi. Grammatik zamon kategoriyasi. Grammatik jins kategoriyasi. Pushtu tilida so‘z turkumlari.

Gap sintaksisi. Gap va uning turlari. Pushtu tilida gaplarning tuzilish va ifoda maqsadiga ko‘ra turlari. Gap bo‘laklari. So‘z birikmalari. Sintaktik munosabat turlari. Qo‘shma gaplar sintaksisi (aniqlovchi, to‘ldiruvchi, payt, shart, sabab va maqsad ergash gapli qo‘shma gaplar). Sodda gapning maxsus turi.

Pushtu tilida o‘timli va o‘timsiz fellar masalasi; o‘tgan zamonlarda o‘timli fellarning yasalishi; pushtu tilida ergativ konstruksiya masalasi; hozirgi zamon tugallangan felining qo‘llanish shakllari; pushtu tilida sifat so‘z turkumi, sifatlarning pushtu tiliga xos guruhlarga bo‘linishi masalalari; pushtu tilida arab elementlarining o‘rni.

II.Pashtu tili leksikologiyasi

So‘zlarni tasnif qilish xususiyatlari. Leksik-semantik guruhlar tasnifi va so‘zning ma’no tarkibi. Pashtu tili lug‘at boyligining shakllanishida so‘z yasalishi.

Lug‘at boyligining ma’no jihatdan boyish omillari. Pashtu tili lug‘at fondining shakllanish bosqichlari. Arab tilidan o‘zlashmalar. Arab tilidan ilk klassik davrdagi o‘zlashmalar. Turkiy tilidan o‘zlashmalar. O‘rta asrlardagi turkiy o‘zlashmalar. Yevropa tillaridan o‘zlashmalar. Chet tillaridan o‘zlashgan so‘zlearning moslashuv jarayoni. Hozirgi zamon dariy tili terminologiyasi.

Frazeologiya. Ibora va so‘z. Frazeologik iboralarning tasnifi.

III. MUTAXASSISLIKKA OID MATNNI O‘RGANILGAN SHARQ TILIDAN ONA TILIGA TARJIMA QILISH(600-800 b.b.)

Magistraturaga qabul sinovlarining birinchi bosqichida mutaxassislik fanlaridan yozma ishlar topshiriqlari bo‘yicha talabalar bilimini baholash mezonlari

Qabul sinovlarini baholash uchun maksimal baho - **100 ball** etib belgilanadi.

Mutaxassislik fanlari bo‘yicha kirish sinovi biletlarining har birida 3 tadan savol bo‘lib, ular quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

1. Birinchi va ikkinchi savollar mutaxassislik fanlariga tegishli bo‘ladi. Ularning har biriga yozilgan javoblarni baholash **30 ball** doirasida amalga oshiriladi.

Savol bo‘yicha javoblarni baholash quyidagi jihatlarni hisobga olgan holda amalga oshiriladi:

- nazariy va amaliy bog‘liqlikda yoritilgan;
- mazmunni yoritishda mustaqil ilmiy mushohada yuritish iqtidori mavjudligi;
- nom va ilmiy atamalarni bilish darajasi;
- keltirilgan faktlarning hozirgi davrdagi jarayonlar, o‘zgarishlar bilan o‘zaro aloqadorlikda ochib berilganligi, chuqr ilmiy tahlil etilgan hamda xronologik jihatdan to‘g‘ri yoritilganligi;
- muammoni tizimli mustaqil tahlil qilganligi, o‘z fikrini erkin va mustaqil ifoda eta olganligi.

BAHOLASH SHKALASI:

1. Fikr aniq va izchil ifodalangan, barcha savollar mutlaqo to‘liq yoritilgan va bunda tegishli ilmiy adabiyotlarga tayanilgan va har tomonlama chuqr asoslangan javoblarga **26-30 ballgacha - a’lo** baho qo‘yiladi.

2. Savolga nisbatan to‘liq javob berilgan, fikr izchil ifodalangan, lekin bunda tegishli ilmiy va uslubiy adabiyotlarga kamroq e’tibor berilgan bo‘lsa, **21-25 ballgacha - yaxshi** baho qo‘yiladi.

3. Savolga qisman javob bera olgan va ma’lum darajada ilmiy, o‘quv-uslubiy adabiyotlaridan foydalangan bo‘lsa, **17-20 ballgacha - qoniqarli** baho qo‘yiladi.

4. Fikr aniq ifoda etilmagan, savolga qisman bo‘lsada to‘g‘ri javob berilmagan, tegishli ilmiy, o‘quv-uslubiy adabiyotlardan mutlaqo foydalanimagan javoblar uchun **0-16 ballgacha - qoniqarsiz** baho qo‘yiladi.

2. Uchinchi savol bo‘yicha mutaxassislikka oid (ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy, badiji) mavzulardagi va 600 belgi atrofidagi hajmga ega sharq tilidagi matnni ona tiliga tarjima qilinadi.

Yozma tarjimani baholashda **40 ballik mezon qo‘llanadi**. Matn tarjimasi quyidagi mezon asosida baholanadi:

BAHOLASH SHKALASI:

a) matnni to‘liq 100% tarjima qilsa	40 ball
b) 90 % tarjima qilsa	36 ball
v) 80% tarjima qilsa	32 ball
g) 70% tarjima qilsa	28 ball
d) 60% tarjima qilsa	24 ball
e) 50% tarjima qilsa	20 ball
j) 50% dan kam tarjima qilsa	0 ball

Tarjima hajmidan kelib chiqib, baholashda oraliq ballar korsatkichlari ham qollanishi mumkin.

Yozma ish natijalari bo‘yicha sinov yakunida yig‘ilgan ballar jamlanadi va quyidagicha baholanadi:

1. 86 - 100 ballgacha – “a’lo”;
2. 71 - 85 ballgacha – “yaxshi”;
3. 56 – 70 ballgacha – “qoniqarli”;
4. 0 – 55 ballgacha – “qoniqarsiz”

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Ўзбекистон Республикаси Президентининг лавозимига киришиш тантанали маросимига баг'ишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутqi. –Т.: “Ўзбекистон” НМИУ, 2016. – 56 б.
2. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва ҳалқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси кабул килинганинг 24 йиллигига бағишлиланган тантанали маросимдаги маъруза 2016 йил 7 декабрь. – Т.: “Ўзбекистон” НМИУ, 2016. – 148 б.
3. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб ҳалқимиз билан бирга кўрамиз. - Т.: “Ўзбекистон” НМИУ, 2017. – 488 б.
4. Mannonov A. Pushtu tili. - Т., 2013.
5. Mannonov A., Quronbekov Аю Pus.tu tili leksikologiyasi. - Т., 2012.
6. Сацаев Э.Б. Грамматические таблицы афганского языка (пашто). – Ташкент: ТашГИВ, 1996.
7. Inomxojayev R. Pashto An elementary Textbook 1-2, Georgetown University Press, 2011.
5. Грюнберг А.Л. Очерк грамматики афганского языка (пашто). – Л., 1987.
6. Лебедов К.А. Грамматика языка пушту. – М., 1956, 1970.
7. Новгородова В.А. Учебник языка пушту. - М., 2003.
8. Яцевич Л.С., Остапенко В.Б. Учебник языка пушту. Часть 1-2. - М., 2001.
9. Асланов М.Г. Пушту-русский словарь. - М., 1985.
- 10.Лебедев К.А., Яцевич Л.С., Калинина З.М. Русско-афганский словарь. - М., 1980.